

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔԸ

Աստուծոյ անուան յայտնութիւնը տարբեր աստիճաններով հետեւեալ կերպով կարելի է ցուցնել: Նախ՝ Բնութեան մէջ, որովհետեւ զԱյն իր գործերուն մէջ փնտռել ամենամախնական ու բնական քայլը պիտի ըլլար մարդկութեան համար: Ատեղծուած էն՝ Ստեղծողին, արդիւնքէն՝ Արարչագործողին, արդիւնքէն՝ Սկզբնապատճառին վերանալ եղած է, նոյն իսկ նախնական դարերու մէջ, ամենապարզ տրամաբանութիւնը մարդկութեան, ու ատոր համար, Աստուածային Յայտնութիւնը Բնութեան մէջ, պէտք էր առաջինը ըլլար յայտնութեան կարգին մէջ: Երկրորդ Յայտնութիւնը ներշնչեալ Խօսքին մէջ եղաւ, երբ Աստուած իր ընտրեալ մարգարէներուն և ծառաներուն միջոցաւ իր անուան ու կամքին գրաւոր յայտնութիւնը ըրաւ: Երրորդ ու աւելի կատարեալ Յայտնութիւնը տրուեցաւ իր Որդւոյն վրայ ու Անոր միջոցաւ, և հիմա՝ Յայտնութեան լոյսին յաւելումով՝ որչա՛փ մեծ տարբերութիւն կայ Աստուծոյ անուան մասին մեր ունեցած հասկացողութեան և գիտութեան մէջ: Եւ այս երեք աստիճանները, այսօր, մեր մարդկային միտքերուն համար Անոր անուան նշանակութիւնը կատարեալպէս բացայայտեցին:

Կրնանք ըսել թէ Աստուծոյ անունը իր բնութիւնը կը ներկայացնէ: Երբ Մովսէս լեռնէն իջաւ ու այսպէսն ժողովուրդը իրենց մեղքերուն համար, և բանակէն դուրս հեռու տեղ մը կանգնեց խորանը, սկսաւ խօսիլ Աստուծոյ հետ, բարեխօսելով ժո-

ղովուրդին մեղքերուն համար. ան այսպէս կը պաղատէր, «Եթէ ոչ դու ինքնին երթայցես ընդ մեզ, մի հաներ զմեզ ատի» (Ելից ԼԳ. 15): Եւ Տէրը խոստացաւ չնորհք ընել. այն ատեն Մովսէս խնդրեց Տիրոջը փառքը տեսնել. «Եւ ասէ, Ես անցցից առաջի քո փառք խմովք, և ողորմեցայց որում ողորմեցայց, և զթացայց յոր զթացայց» (Ելից ԼԳ. 19): Նաեւ երբ Տէրը Մովսէսի պատուիրեց երկու քարէ տախտակներ կտփել և Սինա լեռը ելնել, և երբ Մովսէս երկու տախտակներով ելաւ լեռը, «Եւ էջ Տէր ամպով, և կայր յանդիման նորա անդ, և կոչեաց յանուն Տեառն: Եւ անց Տէր առաջի նորա, և կարդաց, Տէր Աստուած, զթած և ողորմած, երկայնամիտ, բազումողորմ և ճշմարիտ, որ պահէ զարդարութիւն և առնէ զողորմութիւն ի հազար ազգս, բառնայ զանօրէնութիւնս և զանիրաւութիւնս և զմեզս, և ոչ անպարտ առնէ զպարտաւորսն. ածէ զանօրէնութիւնս հարց յորդիս և յորդոց յորդիս մինչև յերիս և ի չորս ազգս» (Ելից ԼԳ. 6-7): Ահաւասիկ Աստուծոյ անունը և անոր Մովսէսի կողմէ կանչուիլը կը պատկերացնէ Աստուածային բնութիւնը, իր առատ ողորմութեան, և մեղքի գէժ տածած անմարելի և բուռն պժգանքին մէջ:

Հին ու նոր Կտակարաններու մէջ Աստուծոյ տրուած անունները չատեն և բազմատեսակ, և անոնց հաւաքումը բաւական հետաքրքրական կրնայ ըլլալ. որովհետեւ, անոնց ամբողջութեան վրայ նետուած ակնարկ մը մեղի պիտի ցուցնէ Անոր բնութիւնը և ալլազան ստորոգելիքները: Ծնընդոցի «Եհովա-Աստուածէն» մինչև Յայտնութեան Գիրքին «Տէր Յիսուս Քրիստոսը», անուններու ինչ պէսպիսութիւն մը, որուն մէջէն կը ծիածանին Աստուծոյ անհունապէս հոգեգրաւ ստորոգելիքները:

Աստուծոյ անունը իր «Բանն» է: Քրիստոս յայտնողն է Տօր (Ելից ԻԳ. 20): Գիրքին մէջ յիշուած հրեշտակը, որ իսրայէլը պիտի առաջնորդէ, ու իր (Աստուծոյ) անունը անոր վրայ է, Քրիստոսն է: Եսայիայ (ՄԲ. 7) երգած լեռներուն վրայ գեղեցիկ ոտքով աւետիս բերողը, խաղաղութիւն քարոզողը, որով իր (Աստուծոյ) անունը պիտի գիտցուի իր ժողովուրդին մէջ, Քրիստոսն է:

(5)

Ե.

(վերջը յաջորդ թիւով)

«ԶԱստուած ոչ ոք ետես երբեք, քայլ Միածինն Որդի՝ որ է ի ծոց Հոր՝ նա պատմեաց» (Յովհ. Ա. 18)։ «Թէ զիս գիտէիք, և զՀայրն իմ թերեւս գիտէիք» (Յովհ. Ը. 13)։ Պօսքերն ալ կը ցուցնեն թէ Յիսուս Հօրը յայտնողն է։ Այո՛, Աստուծոյ Պօսքը և անոր Քրիստոսի վրայ կատարեալ յայտնութիւնը, Աստուծոյ բնութիւնը կը պատկերացնեն։ «Ի սկզբանէ էր Բանն, և Բանն էր առ Աստուած, և Աստուած էր Բանն»։ Աստուծոյ անունը՝ անուններու գերազանցն է։ Անոր անունով շնորհներու առատութիւնը վայելեցինք։ Անով ազգեր սպրեցան և երկիրներ կեանք առին։ Անոր յոյսով կը հրճուի մարդկութիւնը, Անոր անունը անջնջելի և ոսկեղէն տառերով գրուած է երկինքին կապոյտին, յաւիտեանական ժայռերուն, առաօտեան լոյսին, ու տիեզերքի ամէն մէկ հիւլէին վրայ։ Անոր անունն է մարդկութեան քայլերը առաջնորդող մեծահրաշ Յայտնութիւնը։ Ինչպէս որ մագնիսը հիւսիս կը դառնայ, այնպէս ալ մարդկութեան սիրտին հզօր մագնիսը Աստուծոյ անուան կը դառնայ։ Առանց այս անուան մարդկութիւնը, իբր անծայրածիր ովկիանի մը վրայ, պիտի կորսնցնէր ինքզինքին և համայն տիեզերքին գոյութիւնն ու գիտութիւնը, և չգիտականութեան և կամ կոյր գիպուածին ճակատագրականութեան յարատատան ալիքներուն վրայ մահաբեր կորստեան սարսափովը պիտի համակուէր։ Աստուծոյ անունը, մեծ, սուրբ յաւիտեանական ու տիեզերապարիպ անունը։

Բ. — Աստուծոյ անունը սրբաբանել, «Սուրբ եղիցի» զԱյն յարգել է, և այս կրաւորական միտքով պէտք է հասկնալ բնաւ. — այսինքն, մեր Աստուծոյ անուան սրբութեան համար աղօթելովը Անոր անունը սրբութիւնը չաւելնար։ Ան սկզբնապէս սուրբ էր, ու յաւիտեանապէս ալ սուրբ է իր անհուն սրբութիւնով։ Մանաւանդ երբ կը խորհինք մարդկային սիրտին անսրբութիւնները, և կամ մեր ունեցած շատ անշուն սրբութեան վրայ՝ մեր Փարիսեցիական հպարտութիւնը, կարելի է՞ հարցնել թէ, մեզի պէս խեղճ ու անսուրբ արարածներու սրբաբանութիւնով պիտի սուրբ ըլլայ Անոր անունը։ Անոր, զոր Սերովբէներ և Քերովբէներ կ'օրհնաբանեն, երկնային հրեշտակներու անհամար խումբեր կը սըր-

բանեն երեքսրբեան սրբասացութեամբ. Անոր, որ ինքն է միակ անհուն սրբութիւնը տիեզերքին մէջ։

Բայց, «Սուրբ եղիցի» պէտք է սապէս հասկնալ, թէ այս աղօթքով կը հայցենք Աստուծոյ անուան սրբութեան տիեզերական գիտակցութեան ծաւալումը. — այսինքն, թէ ամէն մարդ ծայրագոյն յարգանքի առարկայ ընէ զայն, պաշտէ զայն, ու աշխարհածանօթ ըլլայ Անոր անունը որ աղբէն ամէն տեսակ անմաքրութենէ զերծ ու սրբութեան անպատմելի առաւելութիւններով օժտուած անուն մըն է։

Քանի որ «Սուրբ եղիցի անուն քո» աղօթել Աստուծոյ անունը թէ՛ յարգել թէ՛ ալ յարգելիլ հայցել կը նշանակէ ըսինք, ուրեմն, Անոր միւս բոլոր անուններէն աւելի «Հայր» անունը՝ ինչպէս սիրոյ նոյնպէս յարգանքի առարկայ ըլլալ պէտք է։ Մարգարէներու որդիները այսպէս հասկցան այս ճշմարտութիւնը, ինչպէս նաև Իսրայէլի թագաւորը Յովաւ։ «Հայր իմ, Հայր իմ» աղաղակեց եղիսէ, եղիսայի երկինք վերանալուն ատեն (Ի. Թագ. Բ. 12, 21)։ Նոյնը աղաղակեց նաև Յովաւ երբ եղիսէ մահացու հիւանդութեամբ հիւանդացաւ։ Բայց ա՛լ աւելի Նոր Կտակարանի մէջ կը պատուիրուի զԱստուած իբրև Հայր պաշտել ու Անոր սուրբ անունը օրհնաբանել ինչ որ Յիսուս կը սորվեցնէ իր անձին օրինակովը։ Իր բոլոր կեանքին, բոլոր աղօթքներուն մէջ իր միակ ու սիրելի կերպն է զԱստուած «Հայր» անուանել, և նոյն իսկ խաչին ճգնաժամային տագնապններուն մէջ, տառապած հոգիին բոլոր թափովը աղաղակեց. «Հայր, ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ»։ Այո՛, այս Հայր անունը ա՛լ աւելի սուրբ է ու կը սրբաբանուի երկնաւորներէն ու երկրաւորներէն, հրեշտակներու խումբերէն ու մարդերու ժողովներէն։ Եւ բնականաբար՝ պէտք է այսպէս ըլլայ, որովհետև «Հայր» անունը միակ մատչելի ու մեր սիրտերուն մօտիկ անունն է Աստուծոյ, և անոր համար աւելի կը սիրենք փառաբանել այս անունը։ Կը հիանանք Անոր «Տէր Սարաօթ» անունն, երկիւղախառն զգացումով կը համակուինք Անոր «Եհովա Հզօր Աստուած», «Տէր Զօրութեանց» անուններէն, կը սարսափինք Անոր «Արդար և Վրէժխնդիր Աստուած» ա-

նուններէն. բայց կը պաշտենք Անոր անունը իբրեւ «Հայր», «Սուրբ Հայր». կը սրբաբանենք Անոր անունը իբրեւ Սէր-Աստուած — «Սէր է Աստուած». իբրեւ լոյս-Աստուած — «Աստուած լոյս է»։ Ահա Աստուծոյ միւս բոլոր անուններէն աւելի մեզի համար սիրելի անունը։ Եւ, ո՛հ, մարդկութիւնը որչա՞փ պէտք ունի Անոր այս անունը սրբաբանելու, որովհետեւ, իբրեւ գթած ու բազումողորմ Հայր, Անոր անունը սրբաբանել, ահա այս եղած է միակ ու անձկագին տենչը տառապած մարդկութեան։ Այո՛, սուրբ թող ըլլայ Անոր «Հայր Երկնաւոր» անունը։

Եթէ Աստուծոյ անունն, մանաւանդ Հայր անունն, սուրբ ճանչցուելուն համար կ'աղօթենք, և մենք ալ զայն կը սրբաբանենք, ուրեմն, մեր թէ՛ այս աղօթքը, թէ՛ ալ ուրիշներու մասին ըրած հայցուածք պէտք է գուարթութեամբ ու յօժարութեամբ ըլլան. թէ՛ մենք և թէ՛ ալ ուրիշներ ինքնանուէր կամքով պէտք է հնազանդիք մեր այս նուիրական պարտականութեան կատարումին. որովհետեւ, այսպիսի հնազանդութիւն մը սիրոյ ճշմարիտ յարգանքն է։ «Սուրբ եղիցի անուն քո» աղօթել, խորհելով թէ բոլոր մարդիկ նոյնը կ'ընեն, թէ բոլոր քրիստոնեաներ այս անունն առջև պաշտումի երկրպագութիւն կը մատուցանեն, թէ այս սովորական դարձած կերպ մըն է, թէ Աստուծոյ սպառնալիքները կը սարսափեցնեն ու կը վախցնեն մեզ, թէ հակառակը ընել ամօթ, նախատինք ու մեղս պիտի բերէր մեզի, ասոնց բոլորն ալ ստորին ու անպատշաճ շարժառիթներ պիտի ըլլային, և ընդունելի պիտի չըլլային Աստուծոյ անունն սրբութեան համար մատուցուած աղօթքի մը սրբութեան սահմաններուն մէջ։ Ինչպէս որ Մովսէս սրբուիլ կը պատուիրէր ժողովուրդին՝ երբ ինք բարեխօսելու կամ աղօթելու կը պատրաստուէր անոնց համար, նոյնպէս մենք ալ մեր բոլոր զգացումներն ու խորհրդածութիւնները, մեր ամբողջութիւնը պէտք է սրբենք յօժարակամ նուիրումով՝ երբ կը պատրաստուինք աղօթել «Սուրբ եղիցի անուն քո»։ Ինչպէս որ մարդ մը իր ձեռնարկելիք գործին մեծութեան և կարեւորութեան համեմատ կը պատրաստուի և կը կեդրոնացնէ իր կարողութիւնները,

նոյնը ընել պէտք ենք նաեւ մենք, երբ այսչափ կարեւոր ու էական հայցուածի մը համար Աստուծոյ առջև կը մօտենանք. ուրովհետեւ, այս երեւութապէս բոլորովին Աստուծոյ յատուկ մաղթանքն ու հայցուածքն ալ աւելի մեզի համար կարեւոր է ու էական։ Ուրեմն, պէտք չէ՞ մեր ամբողջ հոգին դնել այսպիսի աղօթքի մը մէջ, ու այն ալ բոլորովին յօժար կամքով. պէտք է աւելի՛ պաշտումի, ստիպումէ աւելի՛ սիրոյ, սովորութենէ աւելի՛ սրբութեան, բընական անտարբերութենէ աւելի՛ ինքնանուէր յօժարութեան ոգին պէտք է տիրէ մեր մէջ, երբ կը մատուցանենք այս վսեմ աղօթքը, սուրբ բաղձանքը «Սուրբ եղիցի անուն քո»։

Նաեւ Աստուծոյ անունը սրբաբանել, Հայրը Որդիին միջոցաւ յարգել կը նշանակէ։ «Եւ ոչ եթէ Հայր դատէ զոք, այլ զամենայն դատաստան ետ Որդւոյ իւրոյ. զի ամենեքեան պատուեսցին զՈրդի՝ որպէս պատուեն զՀայրն. որ ոչ պատուէ զՈրդին, ոչ պատուէ զՀայրն՝ զառաքիչն նորա» (Յովհ. Ե. 22-23)։ «Ամենայն որ ուրանայ զՈրդի, և ոչ զՀայր ընդունի. որ խոստովանի զՈրդի, նա և զՀայր ընդունի» (Ա. Յովհ. Բ. 23)։ Որդւոյն միջոցաւ Աստուծոյ անունն մատուցուած բոլոր յարգանքներն ու պաշտամունքները ոչ միայն Որդին, հապա նոյն իսկ Հայրը կ'ընդունի։ Որդին որ Հայրը փառաւորեց, փառաւորութեցաւ նաեւ Հօրմէն, անոր համար Որդւոյն անունն սրբութիւնը համազօր է Հօր անունն սրբութեան։ Երբ Որդին կ'աղօթէր իր «Սուրբ Հօր» այս էր իր միակ խնդիրքը իրեններուն համար, «Սուրբ ըրէ ասոնք, ով Հայր»։ Եւ քանի որ Յիսուս առաքեալներուն միջոցաւ բոլոր մարդկութեան սրբազործուելուն համար աղօթեց Հօրը, և նոյն իսկ սրբեց մեզ իր սուրբ արիւնով ո՞րչափ աւելի պարտականութիւն մը պէտք է զգանք մենք ալ աղօթելու համար «Սուրբ եղիցի անուն քո»։ Ահա այս կերպով մեր այս աղօթքով Որդւոյ միջոցաւ փառաւորած ու յարգած կ'ըլլանք Հայրը, և Անոր արգէն սուրբ անունը։

ԳՐ. ՍՐԿ. Հ. ԴԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(Ճարուցակելի՛ 7)